

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการทวงถามหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้หลบหนี โดยการย้ายถิ่นฐานหรือไม่แจ้งสถานที่ติดต่อให้เจ้าหนี้ทราบ¹

ตฤณษา เพียรดี²

จากการศึกษาพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีของลูกหนี้ มิให้ถูกคุกคามหรือถูกรบกวนเกินสมควรในการทวงถามหนี้ พบว่าแม้กฎหมายฉบับดังกล่าวจะมีเจตนารมณ์ที่มุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของลูกหนี้อย่างเข้มงวด แต่ในทางปฏิบัติกลับก่อให้เกิดปัญหาและข้อจำกัดต่อการบังคับใช้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ โดยเฉพาะในกรณีที่ลูกหนี้ไม่แจ้งสถานที่ติดต่อ ย้ายถิ่นที่อยู่โดยไม่แจ้งล่วงหน้า หรือมีพฤติการณ์หลบหนี อันส่งผลให้กระบวนการทวงถามหนี้และการบังคับคดีไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาควบคู่กับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งรับรองสิทธิของเจ้าหนี้ในการเรียกร้องและบังคับชำระหนี้ไว้อย่างชัดเจน จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมิได้อยู่ที่การขาดสิทธิของเจ้าหนี้ตามตัวบทกฎหมาย หากแต่อยู่ที่ข้อจำกัดของกลไกทางกฎหมายและวิธีการปฏิบัติที่ไม่สามารถรองรับสภาพความเป็นจริงของพฤติกรรมลูกหนี้ในสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม จากการวิเคราะห์สามารถสรุปปัญหาสำคัญได้เป็น 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

ประการแรกคือ พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ยังมีข้อจำกัดในการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่แจ้งสถานที่ติดต่อหรือย้ายถิ่นที่อยู่โดยไม่แจ้งล่วงหน้า

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558³ แม้จะมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของลูกหนี้ แต่ในทางปฏิบัติกลับปรากฏข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกรณีที่ลูกหนี้ไม่แจ้งสถานที่ติดต่อ หรือ ย้ายถิ่นที่อยู่โดยไม่แจ้งล่วงหน้า อันเป็นพฤติการณ์ที่สะท้อนการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบตามนิติกรรมสัญญาอย่างชัดเจน ข้อจำกัดดังกล่าวปรากฏเด่นชัดจากบทบัญญัติมาตรา 8 และมาตรา 9 ซึ่งกำหนดกรอบการติดต่อทวงถามหนี้อย่างเคร่งครัด ทั้งในด้านบุคคล เวลา วิธีการ และสถานที่ติดต่อ โดยตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าลูกหนี้มีสถานที่ติดต่อแน่นอนและให้ความร่วมมือในการติดต่อ อย่างไรก็ตาม จาก

---

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการทวงถามหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้หลบหนีโดยการย้ายถิ่นฐานหรือไม่แจ้งสถานที่ติดต่อให้เจ้าหนี้ทราบ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีตร เลิศธรรมเทวี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี และรองศาสตราจารย์ ดร.ปรีดา โชติมานนท์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558

ข้อเท็จจริงที่ศึกษา พบว่าสมมติฐานดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมและพฤติกรรมของลูกหนี้ในปัจจุบัน ซึ่งบางรายมีพฤติการณ์ หลบหนี ย้ายที่อยู่ หรือจงใจหลีกเลี่ยงการติดต่อส่งผลให้สิทธิของเจ้าหนี้ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ เมื่อพิจารณาในเชิงทฤษฎี ข้อจำกัดดังกล่าวขัดแย้งกับทฤษฎีสหสิทธิเรียกร้อง (Right to Claim Theory) ซึ่งชี้ว่า สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้จะมีความหมายและเกิดผลได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้สามารถเข้าถึงลูกหนี้และเรียกร้องให้มีการชำระหนี้ได้จริง หากกฎหมายสร้างข้อจำกัดที่ทำให้เจ้าหนี้ไม่สามารถติดต่อลูกหนี้ได้ สิทธิเรียกร้องดังกล่าวย่อมเป็นเพียงสิทธิในเชิงนามธรรม ไม่สามารถบังคับใช้ได้⁴ในทางปฏิบัติ

ในกรณีมาตรา 8 การห้ามติดต่อบุคคลอื่น โดยเด็ดขาด เว้นแต่ลูกหนี้จะระบุไว้ล่วงหน้า แม้จะสอดคล้องกับ ทฤษฎีสหศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity Theory)⁵ และ ทฤษฎีสหสิทธิในความเป็นส่วนตัว (Privacy Theory)⁶ แต่จากการศึกษาพบว่า การคุ้มครองดังกล่าวมีลักษณะคุ้มครองฝ่ายเดียว โดยมิได้คำนึงถึงกรณีที่ลูกหนี้ใช้ข้อจำกัดทางกฎหมายเป็นเครื่องมือในการหลบหนีความรับผิดชอบ เช่น การใช้บุคคลใกล้ชิดช่วยปกปิดข้อมูลหรือปฏิเสธการติดต่อ ซึ่งทำให้เจ้าหนี้ไม่สามารถสืบค้นสถานที่ติดต่อของลูกหนี้ได้เลย ในทำนองเดียวกัน มาตรา 9 ที่กำหนดข้อจำกัดด้านเวลา วิธีการ และจำนวนครั้งในการทวงถามหนี้ แม้จะมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันการคุกคามลูกหนี้ แต่ในทางปฏิบัติกลับกลายเป็นอุปสรรคต่อการทวงถามหนี้โดยสุจริต เนื่องจากพฤติกรรมการดำรงชีวิตของลูกหนี้ในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับช่วงเวลาที่กฎหมายกำหนด ส่งผลให้การติดต่อไม่ต่อเนื่องและไม่เกิดผลจริง ซึ่งสะท้อนถึง ความไม่สมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลกับการคุ้มครองสิทธิเรียกร้อง แนวคำพิพากษาศาลฎีกาหลายฉบับที่ศึกษา ยืนยันว่าการย้ายที่อยู่โดยไม่แจ้งเป็นพฤติการณ์ที่ถือได้ว่าเป็นการหลบหนี และก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้โดยตรง อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 กลับยังไม่มีกลไกเฉพาะที่รองรับข้อเท็จจริงดังกล่าว ทำให้เจ้าหนี้ต้องพึ่งพาการฟ้องผู้ค้ำประกันหรือกระบวนการศาล ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหที่ปลายเหตุและเพิ่มต้นทุนทางเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อเชื่อมโยงกับทฤษฎีความยุติธรรมเชิงแก้ไข (Corrective Justice Theory) จะเห็นได้ว่า การที่ลูกหนี้ได้รับประโยชน์จากการกู้ยืมแต่สามารถหลีกเลี่ยงการชำระหนี้ได้ เนื่องจากช่องว่างของกฎหมาย ย่อมทำให้ความยุติธรรมไม่อาจเกิดขึ้นได้จริง และส่งผลให้ระบบการบังคับใช้สิทธิเรียกร้องขาดประสิทธิภาพ ทั้งยังบั่นทอนความเชื่อมั่นในระบบกฎหมายและระบบเศรษฐกิจโดยรวม⁷

⁴ Barnes Walker Law Firm. Claim of Right [Online]. Available URL: <https://barneswalker.com/legal-glossary/c/claim-of-right/>

⁵ Filip Horák. "Human Dignity in Legal Argumentation: A Functional Perspective." *European Constitutional Law Review*, 18,2 (2022).

⁶ Lior Jacob Strahilevitz. "Toward a Positive Theory of Privacy Law." *Harvard Law Review*, 126, 7. (2013).

⁷ The Pennsylvania State University. Components of Justice [Online]. Available URL://https://courses.worldcampus.psu.edu/welcome/crimj465/moral_05.html. 2007.

จากการสังเคราะห์ผลการศึกษา เห็นควรให้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของลูกหนี้และการคุ้มครองสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ โดยเฉพาะในกรณีที่ปรากฏพฤติการณ์ว่าลูกหนี้ไม่แจ้งสถานที่ติดต่อหรือจงใจหลีกเลี่ยงการติดต่อ

(1) ควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 8 โดยบัญญัติข้อยกเว้นในกรณีจำเป็น เช่น

“ในกรณีที่ปรากฏพยานหลักฐานเบื้องต้นว่าลูกหนี้ไม่สามารถติดต่อได้ตามสถานที่ที่แจ้งไว้เดิม หรือมีพฤติการณ์หลีกเลี่ยงการติดต่อ ผู้ทวงถามหนี้อาจติดต่อบุคคลใกล้ชิดของลูกหนี้เพื่อสอบถามหรือยืนยันสถานที่ติดต่อของลูกหนี้ได้ ทั้งนี้ ต้องไม่เปิดเผยรายละเอียดแห่งหนี้เกินสมควร”

(2) ควรปรับปรุงมาตรา 9 ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเพิ่มช่องทางการติดต่อในรูปแบบดิจิทัล หรืออิเล็กทรอนิกส์ที่ลูกหนี้ให้ความยินยอมไว้ล่วงหน้า และขยายกรอบเวลาการติดต่อในกรณีที่ลูกหนี้ย้ายที่อยู่หรือไม่สามารถติดต่อได้ตามปกติ เพื่อให้การทวงถามหนี้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

ดังนั้น ผลการศึกษานี้ยืนยันว่า พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ยังมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ทำให้การคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ไม่เกิดผลในทางปฏิบัติในกรณีลูกหนี้หลบหนีหรือไม่แจ้งสถานที่ติดต่อ การปรับปรุงกฎหมายให้มีความยืดหยุ่นและสมดุลมากขึ้นจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การบังคับใช้สิทธิเรียกร้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และสอดคล้องกับหลักทฤษฎีกฎหมายเอกชนและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ประการที่สอง การขาดกลไกหรือฐานข้อมูลกลางในการติดตามหรือสืบหาถิ่นที่อยู่ของลูกหนี้ ส่งผลให้มาตรการทางกฎหมายในการทวงถามหนี้ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

จากการศึกษาพบว่า การขาดกลไกหรือฐานข้อมูลกลางในการติดตามหรือสืบหาถิ่นที่อยู่ของลูกหนี้ เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของมาตรการทางกฎหมายในการทวงถามหนี้ ทั้งภายใต้พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้กฎหมายดังกล่าวจะกำหนดสิทธิและขั้นตอนในการเรียกร้องและบังคับชำระหนี้ไว้อย่างชัดเจน แต่การบังคับใช้สิทธิในทางปฏิบัติกลับไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เมื่อเจ้าหนี้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลถิ่นที่อยู่หรือช่องทางติดต่อของลูกหนี้ได้อย่างถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหานี้ไม่ได้เกิดจากการขาดสิทธิของเจ้าหนี้ตามด้วยทกฎหมาย หากแต่เกิดจากการขาดกลไกสนับสนุนที่ช่วยให้สิทธิเรียกร้องสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยเฉพาะในกรณีที่ลูกหนี้มีพฤติการณ์หลบหนี ย้ายถิ่นที่อยู่โดยไม่แจ้ง หรือจงใจปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง พฤติการณ์ดังกล่าวทำให้การส่งหนังสือทวงถาม การส่งหมายศาล หรือการดำเนินคดีตามขั้นตอนปกติไม่สามารถดำเนินการได้ ส่งผลให้มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ไม่บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย⁸

⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 หนี้

เมื่อพิจารณาในเชิงทฤษฎี ปัญหาที่สอดคล้องกับทฤษฎีสติธิเรียกร้อง (Right to Claim Theory) ซึ่งอธิบายว่า สติธิเรียกร้องของเจ้าหนี้จะเกิดผลในทางปฏิบัติได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้สามารถเข้าถึงตัวลูกหนี้และข้อมูลที่จำเป็นต่อการบังคับใช้สิทธิ หากเจ้าหนี้ไม่สามารถทราบถึงที่อยู่หรือช่องทางติดต่อของลูกหนี้ได้ สติธิเรียกร้องดังกล่าวย่อมเป็นเพียงสิทธิในเชิงนามธรรม ไม่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นผลทางกฎหมายได้อย่างแท้จริง⁹ นอกจากนี้ ผลการศึกษาข้างชี้ให้เห็นว่า การขาดฐานข้อมูลกลางส่งผลให้เกิดความไม่สอดคล้องกับทฤษฎีความยุติธรรมเชิงแก้ไข (Corrective Justice Theory) เนื่องจากลูกหนี้ซึ่งได้รับประโยชน์จากการกู้ยืมหรือการทำสัญญา กลับสามารถหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบได้โดยอาศัยช่องว่างเชิงโครงสร้างของระบบกฎหมาย ขณะที่เจ้าหนี้ต้องแบกรับความเสียหายทั้งในด้านสิทธิและเศรษฐกิจ โดยไม่มีกลไกทางกฎหมายที่ช่วยฟื้นฟูความเสียหายดังกล่าวอย่างเหมาะสม ผลการศึกษายังพบว่า แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะกำหนดสิทธิของเจ้าหนี้ในการเรียกชำระหนี้ การฟ้องร้อง และการบังคับคดีไว้อย่างชัดเจน แต่บทบัญญัติเหล่านี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าลูกหนี้มีถิ่นที่อยู่แน่นอนและสามารถติดต่อได้ตามกระบวนการปกติ เมื่อสมมติฐานดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง การบังคับใช้กฎหมายจึงไม่สามารถดำเนินไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างสิทธิของคู่สัญญา¹⁰

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาหลายฉบับที่ศึกษา ยืนยันว่าการย้ายที่อยู่โดยไม่แจ้งหรือการหลบหนีของลูกหนี้เป็นพฤติกรรมที่สร้างอุปสรรคต่อสิทธิของเจ้าหนี้และก่อให้เกิดความเสียหายในทางปฏิบัติ อย่างไรก็ดี แนวคำพิพากษาดังกล่าวเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะกรณี มิได้แก้ไขปัญหาเชิงระบบที่เกิดจากการขาดฐานข้อมูลหรือกลไกกลางในการติดตามลูกหนี้ จากข้อค้นพบดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการขาดกลไกหรือฐานข้อมูลกลางมิใช่เพียงปัญหาเชิงเทคนิค แต่เป็นปัญหาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของกฎหมาย โดยตรง กล่าวคือ แม้กฎหมายจะมีบทบัญญัติที่ครบถ้วน แต่หากขาดโครงสร้างสนับสนุนที่เหมาะสม กฎหมายย่อมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการคุ้มครองสิทธิและสร้างความยุติธรรมได้อย่างแท้จริง

จากการสังเคราะห์ผลการศึกษา เห็นควรให้มีการพัฒนากลไกทางกฎหมายและเชิงโครงสร้างเพื่อแก้ไขปัญหาคารขาดฐานข้อมูลกลาง โดยควรดำเนินการควบคู่กันทั้งในระดับกฎหมายเฉพาะและกฎหมายทั่วไป

(1) ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 โดยกำหนดให้มี “ระบบฐานข้อมูลลูกหนี้กลาง” ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ เพื่อใช้เป็นกลไกในการยืนยันและติดตามถิ่นที่อยู่ของลูกหนี้ โดยอาจบัญญัติหน้าที่ของลูกหนี้ในการแจ้งและปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้ลูกหนี้ใช้การไม่แจ้งข้อมูลเป็นเครื่องมือในการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ

(2) ควรปรับปรุงบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้รองรับกรณีที่ไม่สามารถระบุตัวหรือถิ่นที่อยู่ของลูกหนี้ได้ โดยเปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นที่

⁹ Barnes Walker Law Firm.

¹⁰ The Pennsylvania State University.

เหมาะสมแทนการส่งหมายตามรูปแบบเดิม เพื่อให้กระบวนการบังคับใช้สิทธิสามารถดำเนินต่อไปได้โดยไม่สะดุด

ดังนั้น ปัญหาการขาดกลไกหรือฐานข้อมูลกลางในการติดตามถิ่นที่อยู่ของลูกหนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มาตรการทางกฎหมายในการทวงถามหนี้ไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนากลไกดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้เกิดผลในทางปฏิบัติ สอดคล้องกับหลัก ความยุติธรรมเชิงแก้ไข และสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้และสิทธิส่วนบุคคลของลูกหนี้อย่างเหมาะสม

ประการที่สาม เจ้าหนี้ได้รับผลกระทบทั้งในด้านสิทธิทางกฎหมายและความเสียหายทางเศรษฐกิจ เนื่องจากไม่สามารถดำเนินกระบวนการทวงถามหนี้หรือบังคับคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพในกรณีที่ลูกหนี้หลบหนีหรือไม่มีภูมิลำเนาแน่นอน

จากการศึกษาพบว่า กรณีที่ลูกหนี้หลบหนี ย้ายถิ่นฐานโดยไม่แจ้ง หรือไม่มีภูมิลำเนาแน่นอน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เจ้าหนี้ได้รับผลกระทบโดยตรงทั้งในด้านสิทธิทางกฎหมายและด้านเศรษฐกิจ แม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 จะรับรองสิทธิของเจ้าหนี้ในการเรียกร้องและบังคับชำระหนี้ไว้อย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่สามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อไม่สามารถเข้าถึงตัวลูกหนี้หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการทวงถามหนี้และการบังคับคดีเป็นกลไกหลักที่ทำให้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้เกิดผลในทางปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม เมื่อปรากฏพฤติการณ์ว่าลูกหนี้หลบหนี หรือไม่มีภูมิลำเนาแน่นอน กลไกดังกล่าวกลับไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายถูกจำกัด และไม่สามารถนำไปสู่การชำระหนี้หรือการชดเชยความเสียหายได้จริง แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1260/2518 วางหลักว่า ในกรณีที่ไม่สามารถติดตามตัวลูกหนี้ได้ ไม่ว่าจะเพราะไม่ทราบบ้านเลขที่หรือสถานที่ติดต่อ ให้ถือว่าลูกหนี้หลบหนี และเจ้าหนี้สามารถฟ้องผู้ค้ำประกันแทนได้ แม้แนวคำพิพากษาดังกล่าวจะช่วยคุ้มครองเจ้าหนี้ในระดับหนึ่ง แต่จากการศึกษาพบว่า การฟ้องผู้ค้ำประกันไม่สามารถชดเชยความเสียหายทางเศรษฐกิจได้ทั้งหมด โดยเฉพาะกรณีที่จำนวนหนี้สูงหรือผู้ค้ำประกันไม่มีศักยภาพเพียงพอ ส่งผลให้เจ้าหนี้ยังคงสูญเสียสิทธิและผลประโยชน์บางส่วน¹¹ นอกจากนี้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6691/2555¹² และ 7454/2548¹³ ยังยืนยันว่าการย้ายถิ่นฐานโดยไม่แจ้งเจ้าหนี้เป็นพฤติการณ์ที่ทำให้การดำเนินคดีและการบังคับคดีล่าช้าอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านการส่งหนังสือทวงถาม การดำเนินกระบวนการพิจารณา และการบังคับทรัพย์สิน ซึ่งสะท้อนว่าการไม่มีภูมิลำเนาแน่นอนเป็นอุปสรรคโดยตรงต่อการใช้สิทธิทางกฎหมายของเจ้าหนี้

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1260/2518

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6691/2555

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7454/2548

เมื่อพิจารณาในเชิงทฤษฎี ปัญหานี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีสติทริเรียกร็อง (Right to Claim Theory) ซึ่งอธิบายว่า สิทธิเรียกร้องจะมีความหมายและเกิดผลได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้สามารถเข้าถึงลูกหนี้และบังคับให้มีการชำระหนี้ได้จริง หากการเข้าถึงดังกล่าวไม่สามารถเกิดขึ้นได้ สิทธิเรียกร้องแม้จะมีอยู่ตามตัวบทกฎหมายก็เป็นเพียงสิทธิในเชิงนามธรรม ไม่สามารถสร้างผลทางกฎหมายหรือผลทางเศรษฐกิจได้อย่างแท้จริง ในขณะเดียวกัน¹⁴ ผลกระทบที่เกิดขึ้นยังขัดแย้งกับ ทฤษฎีความยุติธรรมเชิงแก้ไข (Corrective Justice Theory) ซึ่งมุ่งให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการกระทำหรือสัญญาต้องคืนประโยชน์นั้นให้แก่ผู้เสียหาย การที่ลูกหนี้สามารถหลบหนีหรือหลีกเลี่ยงกระบวนการบังคับคดีได้ ส่งผลให้การคืนประโยชน์ไม่เกิดขึ้น และเจ้าหนี้ต้องแบกรับความเสียหายทั้งที่ไม่ได้เป็นฝ่ายก่อให้เกิดความเสียหายนั้น นอกจากนี้ ปัญหาดังกล่าวยังสะท้อนถึงความไม่สมดุลของสิทธิระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้¹⁵ ตามทฤษฎีสสมดุลสิทธิ (Balance of Rights Theory) กฎหมายควรสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของลูกหนี้และการคุ้มครองสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ แต่เมื่อเจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับใช้สิทธิได้จริง ขณะที่ลูกหนี้ยังได้รับการคุ้มครองอย่างเข้มงวด ความสมดุลดังกล่าวย่อมถูกทำลาย ในเชิงเศรษฐกิจ การที่ไม่สามารถทวงถามหนี้หรือบังคับคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายหลายประการ ได้แก่ การสูญเสียเงินต้น ดอกเบี้ยค่าใช้จ่ายในการติดตามและดำเนินคดี รวมถึงค่าเสียโอกาสในการนำเงินทุนไปใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ความเสียหายเหล่านี้สะสมและส่งผลกระทบต่อสภาพคล่อง ความสามารถในการดำเนินธุรกิจ และความเชื่อมั่นในการทำสัญญาทางการเงินโดยรวม¹⁶ จากการสังเคราะห์ผลการศึกษา เห็นได้ชัดว่า ปัญหาการที่เจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับคดีต่อลูกหนี้ที่หลบหนีหรือไม่มีภูมิลำเนาแน่นอน มิได้เป็นเพียงปัญหาเฉพาะราย แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบกฎหมายที่ทำให้สิทธิเรียกร้องไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ และก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

จากผลการศึกษา เห็นควรให้มีการปรับปรุงกลไกทางกฎหมายเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ โดยควรดำเนินการควบคู่กันทั้งในด้านกฎหมายแพ่งและกฎหมายทวงถามหนี้

(1) ควรพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวกับผลแห่งหนี้และการบังคับคดี เพื่อเพิ่มกลไกที่เอื้อต่อการบังคับใช้สิทธิในกรณีที่ลูกหนี้หลบหนีหรือไม่สามารถระบุตัวได้ เช่น การเปิดโอกาสให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ตรวจสอบข้อมูลทรัพย์สินหรือข้อมูลทางทะเบียนภายใต้หลักความจำเป็นและได้สัดส่วน

¹⁴ Barnes Walker Law Firm.

¹⁵ The Pennsylvania State University.

¹⁶ Jorge Edmundo Paspuel Hernández, Daniel Vinicio Ruiz Sandoval, Paul Esteban Salazar Ordoñez, and Lenin Antonio Tobar Gavilanes. Judicial Balancing in Constitutional Law [Online]. Available URL://<https://migrationletters.com/index.php/ml/article/download/10653/7121/26211>. 2024.

(2) ควรปรับปรุงพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 โดยกำหนดข้อยกเว้นเฉพาะกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าลูกหนี้หลบหนีหรือไม่มีภูมิลำเนาแน่นอน เพื่อให้เจ้าหนี้สามารถใช้วิธีการติดต่อหรือสืบหาข้อมูลได้ในขอบเขตที่เหมาะสม โดยไม่กระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลเกินสมควร

ดังนั้น การหลบหนีหรือการไม่มีภูมิลำเนาแน่นอนของลูกหนี้ เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบังคับใช้สิทธิของเจ้าหนี้ทั้งในด้านกฎหมายและเศรษฐกิจ การปรับปรุงกฎหมายและกลไกสนับสนุนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สิทธิเรียกร้องเกิดผลในทางปฏิบัติ สร้างความยุติธรรมเชิงแก้ไข และรักษาความสมดุลของสิทธิระหว่างคู่สัญญาอย่างแท้จริง

จากการศึกษาพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 พบว่า แม้กฎหมายจะมุ่งคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีของลูกหนี้เป็นสำคัญ แต่ยังมีข้อจำกัดในการคุ้มครองสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่แจ้งสถานที่ติดต่อหรือย้ายถิ่นที่อยู่โดยไม่แจ้งล่วงหน้า ข้อจำกัดดังกล่าวส่งผลให้เจ้าหนี้ไม่สามารถใช้สิทธิทวงถามหนี้หรือบังคับคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันก่อให้เกิดความไม่สมดุลของสิทธิระหว่างคู่สัญญา การศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกลไกทางกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคม โดยคำนึงถึงการถ่วงดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของลูกหนี้และสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริงและเป็นธรรม

เอกสารอ้างอิง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1260/2518

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6691/2555

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7454/2548

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 หนี้

พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558

Barnes Walker Law Firm. Claim of Right [Online]. Available URL:// <https://barneswalker.com/legal-glossary/c/claim-of-right/>

Filip Horák. Human Dignity in Legal Argumentation: A Functional Perspective. *European Constitutional Law Review*, Vol. 18, Issue 2. 2022.

Jorge Edmundo Paspuel Hernández, Daniel Vinicio Ruiz Sandoval, Paul Esteban Salazar Ordoñez, and Lenin Antonio Tobar Gavilanes. Judicial Balancing in Constitutional Law [Online]. Available URL:// <https://migrationletters.com/index.php/ml/article/download/10653/7121/26211>. 2024.

Lior Jacob Strahilevitz. **Toward a Positive Theory of Privacy Law**. *Harvard Law Review*, Volume 126, Issue 7. 2013.

The Pennsylvania State University. Components of Justice [Online]. Available URL:// https://courses.worldcampus.psu.edu/welcome/crimj465/moral_05.html. 2007.